

SECTIUNEA 5: ECONOMETRIE ȘI STATISTICĂ ECONOMICĂ

THE CONCEPT OF MEASURING FISCAL INDICATORS AT THE LEVEL OF THE LEVEL OF THE HUMAN RIGHTS

CONCEPTUL DE MĂSURARE A INDICATORILOR FISCALI LA NIVELUL DREPTURILOR OMULUI

¹Ion PĂRȚACHI, PhD

Email: ipartachi@gmail.md

²Natalia ȘIȘCAN, PhD student,

Email: siscan.nata@ase.md

^{1,2}Academy of Economic Sciences of Moldova

str.Banulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău, Republic of Moldova

Phone: (+373 22) 22 41 28, www.ase.md

Abstract. Human rights bring into focus the relationship between the government, which is the first-line provider and protector of human rights, and individuals. One of the primary purposes of governments is to sustain human development and economic growth. The goal of the study is to test the impact of taxes, government expenditures on the level of human development. Result of investigation shows that in the long term, there are causality relationships from government expenditures and income to human development. As a result of these findings we evaluate the econometric model and make the predicted values of the human development index.

Cuvinte cheie: dreptul, Indicele Dezvoltării Umane, cheltuielilor publice.

JEL CLASSIFICATION : E6, L83, K38

Dezvoltarea umană și elementele sale particulare pot fi descrise utilizându-se diverse instrumente statistice, care indică nivelul actual al dezvoltării și cursul schimbărilor sociale și economice. Aceștia pot fi micro-indicatori (starea sănătății, învățământul, activitatea economică, situația demografică a familiilor, starea materială a membrilor de familie și standardele vieții) sau macro-indicatori (PIB pe locuitor și subvențiile de stat pentru serviciile de ocrotire a sănătății, învățământ, cultură, bunăstarea socială, protecția mediului înconjurător etc.).

La etapa actuală, dezvoltarea capitalului uman, dar nu cel fizic, are o mare importanță în majorarea dinamicii a creșterii economice în economia modernă. Capitalul uman include investițiile în educație, știință, sănătate, securitate, calitatea vieții ș.a.

Vom analiza concepția dezvoltării umane în țările lumii în baza indicelui de dezvoltare umană (IDU), estimat de către experții Programului de dezvoltare ONU împreună cu experții internaționali independenți. Indicele dezvoltării umane se utilizează pentru clasificarea țării în țară dezvoltată, în curs de dezvoltare sau slab dezvoltată, de asemenea pentru măsurarea influenței politicii economice și sociale asupra calității vieții.

Indicele dezvoltării umane reprezintă un indicator complex al nivelului de trai a omului într-o anumită țară, de aceea uneori este folosit în calitate de sinonim pentru așa noțiuni ca "calitatea vieții" sau „nivelul de trai”. Indicele măsoară realizările țării din punct de vedere al stării de sănătate, nivelului de educație și venitului real al cetățenilor săi, în baza a trei direcții principale, pentru care se măsoară indicii respectivi:

- indicele speranței de viață: sănătatea și longevitatea, măsurate de indicii speranței medii de viață la naștere.
- indicele educației: accesul la educație, măsurat de durata medie așteptată de educație a copiilor și durata medie de educație a populației mature.
- indicele produsului intern brut: nivelul de trai decent, măsurat de mărimea venitului intern brut pe locuitor în dolari SUA la paritatea puterii de cumpărare.

Aceste trei măsurări se standardizează în valori numerice de la 0 la 1, a căror medie geometrică este indicatorul agregat IDU cuprins între 0 și 1. Apoi țările se ierarhizează în funcție de acest parametru.

În anul 2010 familia de indicatori care măsoară IDU, a fost lărgită, dar însăși indicele a fost supus unei corecții majore. Ca completare la indicele IDU folosit, care este un indicator agregat, bazat pe statistici medii ale țărilor și care nu ține cont de inegalitatea internă, au fost înaintați trei indicatori noi: Indicele Dezvoltării Umane, corectat în funcție de inegalitatea social-economică, Indicele inegalității de gender și Indicele multidimensional al sărăciei.

În ratingul final toate țările se aranjează în baza IDU și se clasifică în patru categorii în corespundere cu gradația primită:

- țările cu un nivel foarte înalt a IDU (mai mult de 0,9).
- țările cu un nivel înalt a IDU (de la 0,8 până la 0,9).
- țările cu un nivel mediu a IDU (de la 0,5 până la 0,8).
- țările cu un nivel mic a IDU (mai puțin de 0,5).

Tabel 1. Ratingul țărilor după IDU în anul 2019

	Germania	Rusia	Romania	Ucraina	Moldova	Uzbekistan
IDU	0.939	0.824	0.816	0.750	0.711	0.710
Rating	4	49	52	88	107	108

Sursă: <http://hdr.undp.org/en/content/2019-human-development-index-ranking>

Din tabelul 1 observăm că conform ratingului țărilor după indicele dezvoltării umane Republica Moldova se află în categoria țărilor cu un nivel mediu de dezvoltare a IDU, dar ocupă poziția a 107 în clasament, iar România se regăsește în categoria țărilor cu un nivel înalt de dezvoltare a IDU, ocupând poziția 52.

Pentru studierea influenței factorilor socio-economici asupra indicelui de dezvoltare umană este necesar de a deosebi factorii de influență a IDU de componentele sale, enumerate mai sus. Componentele (durata de viață, accesul la învățământ, Venitul Național Brut pe locuitor) nu influențează, dar în mod direct determină valoarea IDU. Vorbind despre factorii de influență, printre ei putem menționa diferite caracteristici ale progresului social, politic, economic și tehnico-științific, precum: cheltuielile pentru învățământ și sănătate; calitatea conducerii statului și a democrației; corupția; libertatea presei; consumul de energie electrică; siguranța alimentară.

Ponderea cheltuielilor pentru sănătate și învățământ ca mărime relativă care se calculează ca parte din cheltuielile statului, alocată pentru sănătate și învățământ, în procente din Produsul Intern Brut joacă un rol important pentru asigurarea dezvoltării țării, dar acest indicator care în matricea coeficienților de corelație este negativ, trebuie studiat suplimentar.

Tabel 2. Matricea coeficienților liniari de corelație

Correlation				
Probability	HDI	HEALTH_EXPEN	EDUC_EXPEN	GPD_CAP
HDI	1.000000			

HEALTH_EXPEN	0.749707	1.000000		
	0.0013	-----		
EDUC_EXPEN	-0.814256	0.914543	1.000000	
	0.0002	0.0000	-----	
GPD_CAP	0.931034	-0.884201	-0.843361	1.000000
	0.0000	0.0000	0.0001	-----

Sursa: calculele autorilor

Din tabelul 2 observăm că alcătuind matricea coeficienților liniari de corelație, valorile lor sunt ridicate, ceea ce demonstrează o corelație înaltă a componentelor PIB.

Procesul de îmbunătățire a standardului de viață și de creștere a bunăstării populației țărilor în curs de dezvoltare este măsurat, de regulă, prin creșterea nivelului pe locuitor. De aceea, pe viitor, trebuie de revizuit și acest indicator valoros.

Tabel 3. Rezultatul estimării ipotezelor teoretice

Dependent Variable: LOG(HDI)				
Method: Least Squares				
Sample: 2005 2019				
Included observations: 15				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LOG(EDUC_EXPEN)	-0.067061	0.023015	-2.913775	0.0141
LOG(HEALTH_EXPEN)	0.148412	0.033638	4.412057	0.0010
LOG(GPD_CAP)	0.162587	0.016895	9.623543	0.0000
C	-1.940757	0.187945	-10.32618	0.0000
R-squared	0.967542	Mean dependent var		-0.371084
Adjusted R-squared	0.958690	S.D. dependent var		0.025803
S.E. of regression	0.005244	Akaike info criterion		-7.440124
Sum squared resid	0.000303	Schwarz criterion		-7.251311
Log likelihood	59.80093	Hannan-Quinn criter.		-7.442135
F-statistic	109.3007	Durbin-Watson stat		1.893943
Prob(F-statistic)	0.000000			

Sursa: calculele autorilor

Alcătuind și testând diverse modele liniare și nonliniare am ajuns la concluzia că modelul adecvat conform testelor t-Student, F și Durbin-Watson este modelul log-log:

$$\text{LOG(HDI)} = -0.067061 \cdot \text{LOG(EDUC_EXPEN)} + 0.148412 \cdot \text{LOG(HEALTH_EXPEN)} + 0.162587 \cdot \text{LOG(GPD_CAP)} - 1.940757$$

Efectuând previziune pe anul 2020, ținând cont de datele preliminare și ale experților putem constata o valoare optimistă a IDU= 0.716.

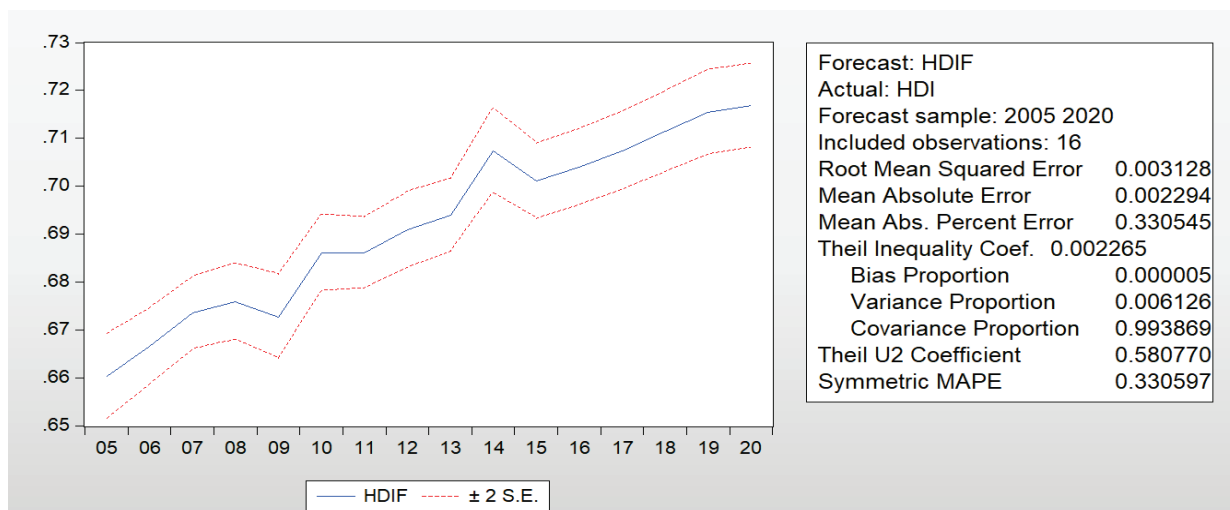

Figura 1. Previziune Indicelui Dezvoltării Umane pe anul 2020

Sursa: calculele autorilor

CONCLUZII.

Așa dar, Indicele Dezvoltării Umane (IDU) poate servi drept măsură sumară a realizării dimensiunilor cheie ale dezvoltării umane: dimensiunea sănătății, dimensiunea educației și

dimensiunea nivelului de trai. Cu toate că Indicele Dezvoltării Umane simplifică și surprinde doar o parte din ceea ce implică dezvoltarea umană, vom considera acest indicator în calitate de parametru agregat care are capacitatea să cuantifice, mai mult sau mai puțin amplu, nivelul de respectare a drepturilor economice, sociale și culturale.

Măsurarea indicatorilor fiscali la nivelul drepturilor omului necesită o evaluare amplă a fenomenului securității umane prin monitorizarea proceselor dezvoltării umane care le vom trata la următoarele conferințe.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Declarația universală a drepturilor omului, nr. 12 din 10 decembrie 1948. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro
2. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, nr. 19 din 16 decembrie 1966. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115566&lang=ro
3. Proclamation of Teheran, Final Act of the International Conference on Human Rights, Teheran, 22 April to 13 May 1968, U.N. Doc. A/CONF. 32/41 at 3 (1968). Disponibil pe: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/fatchr/Final_Act_of_TehranConf.pdf.
4. Human Development Index <https://gtmarket.ru/ratings/human-development-index>
5. Raport de evaluare intermediară a Strategiei naționale de dezvoltare MOLDOVA 2020 https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/raport_evaluare_md2020_rom.pdf